

Lærlinge helt forsvandt, saa maatte Fabrikkerne oprette Fagskoler til Oplæring af Skomagervende; thi stik imod den Anskuelse, at Fabriksvirksomhed bestaar i lutter Maskiner, og at det i den kun gælder om at passe paa, at disse Maskiner render rundt, og at det er noget, enhver kan gøre uden Fagkundskab, er Forholdet i Virkeligheden det, at Skotøjsfabrikker ikke kan eksistere uden dygtige Svende, og hvis Haandværket ophørte med at præstere saadanne, maatte Fabrikkerne selv skaffe dem til Veje. De maatte da fra første Færd af oplære den Mand, de skal bruge, ved Hjælp af en fuldstændig Fagskoleundervisning. Men en Fagskoleundervisning, der er udmærket som Supplement, har altid meget store Mangler, naar den er den eneste Uddannelse, vedkommende faar. Det ærede Medlem, der talte sidst, nævnedes nogle franske Udtalelser: Jeg kan tilfældigvis nævne en engelsk Udtalelse, og naar jeg ikke nævner danske Udtalelser, er det, fordi jeg gaar ud fra, at vi alle kender dem. Det er rigtigt, som her er sagt, at hos os er det den herskende Anskuelse, at Grundlaget for den vordende Haandværkers Uddannelse er Mesterens Værksted og intet andet. Der kan være Tale om et Supplement dertil, men erstatte det kan man ikke. Naar jeg vil nævne en engelsk Udtalelse, er det for at vise, hvor fuldstændig ens man tænker i England. I 1908 var der en Forsamling i London, hvor den daværende Lord-Mayor tog Del i Diskussionen, som ogsaa drejede sig om Fagskoleundervisning, og han udtalte: „Jeg har al Respekt for Fagskoleundervisningen, men den bør kun supplere, aldrig træde i Stedet for det sædvanlige Lærlingeforhold. Intet kan staa ved Siden af det, at den unge faar en Oplæring paa et almindeligt Værksted, for der kommer han til at staa overfor de Vanskeligheder, han har at overvinde i sin daglige Gerning. Værkstedsoplæring kan derfor aldrig erstattes med nogen Art af Skoleundervisning“. Dette er rigtigt, i en Skole kan man maaske lære at lave den og den Genstand lige saa pænt, som man kan lære det paa et Værksted, men hvad man ikke lærer, er at spare paa Materialet og tage Hensyn til Kundernes Tarv, det er noget, som kun kan læres i praktisk Virksomhed.

Hensyn til dette sidste har bevirket, at det Spørgsmaal af og til er opstaaet hos os, om det var tilladt at indstille en Lærling til Svendepøven — f. Eks. i Bogbinderfaget —, naar vedkommende Lær-

ling — det var vel som oftest en kvindelig Lærling — kun paa en Skole havde lært at indbinde Bøger. Vedkommende gjorde det nydeligt, vi kan maaske alle lære at binde Bøger pænt ind, naar vi har den fornødne Fingernemhed, men naar man nægtede at indstille hende til Prøven, var det, fordi man vidste, at hvis vedkommende havde faaet Svendediplom og skulde ud i Verden og tjene sit Brød, vilde hun ikke kunne bruges. Hun kunde nok indbinde Bøgerne, men hvor længe var hun om det? Hvis hun skulde tjene en Minimalløn, kunde en Fagforening ikke bruge hende. Paa samme Maade vil det gaa med andre Fag, som kun kan faa Svende fra Fagskoler; de har hverken den Hurtighed til Arbejdet eller det Kendskab til det praktiske Livs Krav, som kun kan læres paa Værkstederne.

Om der i det hele skal lovgives om Fagskoleundervisningen, som her foreslaaet, ved jeg ikke. Muligvis skal der det, men i det foreliggende Lovforslag staaer der i Virkeligheden kun 3 Ting, nemlig at Fagskolerne kan faa Statstilskud, paa hvilke Betingelser dette kan ske, og hvor stort det Maksimum er, der kan gives i Statstilskud, men ikke noget som helst andet. Der er ikke noget organisatorisk deri. Lignende Bestemmelser findes ikke i Loven, som handler om tekniske Skoler i Almindelighed. Nu ved jeg nok, at faktisk findes der nogle saadanne Bestemmelser. Der er truffet Bestemmelser om, hvordan de tekniske Skolers Statsbidrag skal udmaales. Men det er sket ved en Anmærkning paa Finansloven og ikke ved en Lov, og naar man har valgt den Vej, antager jeg, at Grunden er den, at man har ment, at det ikke var praktisk at binde sig i alt for strenge Rammer og Regler med Hensyn til Udmaalingen af dette Bidrag. Men Spørgsmaalet er da, om det ikke er hensigtsmæssigt ogsaa for Fagskolernes Vedkommende at undgaa at binde sig ved saa stramme Bestemmelser i alt Fald foreløbig. Hvis man ikke vil det, hvis man vil have disse bestemte Regler og indrette Forholdene for Fagskolerne paa samme Maade som for Højskolerne, at Bidraget fordeles rent automatisk i Forhold til Eleverantal og Timeantal og lignende, maa det vel ogsaa ske for de tekniske Skoler, gælde for alle de Skoler, som Raadet skulde omfatte, og saa vil ogsaa derved en speciel Lov for Fagskolerne blive mindre nødvendig.

Det kan ogsaa være, at det vil være rigtigt, som jeg før nævnedes, at lade Orga-